

Konferencia	Spoločná energetická politika EÚ a energetická bezpečnosť Slovenska
Popis	Medzinárodná konferencia o stratégii energetickej bezpečnosti SR v kontexte rozvoja spoločnej energetickej politiky EÚ. Počet zaregistrovaných účastníkov: 163
Miesto/termín	Bratislava (Kongresová sála MZV SR, Hlboká cesta 2), 14.-15. novembra 2007
Organizátori	Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, n.o., Zastúpenie Európskej komisie v SR v spolupráci s Ministerstvom zahraničných vecí SR
Hlavní partneri	Stredoeurópska nadácia, Slovnaft, a.s., Slovenský plynárenský priemysel, a.s., Západoslovenská energetika, a.s., Transpetrol, a.s.
Partneri	Slovenská inovačná a energetická agentúra, Slovenské elektrárne – Enel, a.s., Železiarne Podbrezová, a.s., Shell, s.r.o., Nafta Gbely, a.s., Hewlett-Packard Slovakia, s.r.o., Sesame Communication Experts
Predmet	Analytická správa z rokovania konferencie
Obsah	Úvod 1. Informácia o obsahu rokovania konferencie 2. Súhrn odporúčaní a pripomienok 2.1. Stratégia energetickej bezpečnosti SR 2.2. Ďalší rozvoj energetickej politiky EÚ
Vypracoval	Alexander Duleba, riaditeľ, Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, n.o.

Úvod

Cieľom konferencie bolo prispieť do verejnej diskusie o návrhu dlhodobej stratégie energetickej bezpečnosti Slovenskej republiky a vytvoriť priestor pre odbornú diskusiu o pozíciách Slovenska v otázkach týkajúcich sa ďalšieho rozvoja spoločnej energetickej politiky Európskej únie.

Návrh Stratégie energetickej bezpečnosti SR do roku 2030 bol vypracovaný pracovnou skupinou pod vedením Ministerstva hospodárstva SR a prvý krát bol verejne prezentovaný 24. septembra 2007.¹ Ide o kľúčový dokument z hľadiska vízie dlhodobého rozvoja Slovenskej republiky, pretože rozvoj energetického sektora má priamy dopad na všetky sektory rozvoja spoločnosti, oblasti verejnej politiky (hospodárstvo, sociálny rozvoj, vnútornú i zahraničnú politiku) a v konečnom dôsledku, na kvalitu života občanov SR. Stratégia energetickej bezpečnosti SR a plnenie cieľov, ktoré stanovuje, ďaleko presahuje jedno volebné obdobie a preto je veľmi dôležité, aby sa opierala o široký odborný i verejný

¹ Text návrhu Stratégie energetickej bezpečnosti SR je k dispozícii na internetovej stránke MH SR - <http://www.economy.gov.sk/index/go.php?id=3167>.

konsenzus, ktorý sa nemôže zrodiť bez verejnej diskusie. Prispieť k tejto diskusii bolo hlavným cieľom konferencie.

Ďalším cieľom konferencie bola reflexia vývinu Spoločnej energetickej politiky EÚ a jej ďalšieho smerovania z pohľadu záujmov Slovenskej republiky. Spoločná energetická politika EÚ predstavuje referenčný rámec pre národné energetické politiky členských krajín EÚ, čoho dôkazom je i návrh stratégie energetickej bezpečnosti SR. Je to však rámec, ktorý sa neustále mení a vyvíja. SR ako členský štát Únie potrebuje identifikovať svoje záujmy z hľadiska ďalšieho rozvoja spoločnej energetickej politiky EÚ, pretože tento rámec má priamy dopad na energetickú politiku SR. Je dôležité, aby Slovensko malo vlastnú predstavu o budúcej podobe energetickej politiky EÚ, vedelo pomenovať svoje záujmy a presadzovať ich na úrovni Únie. Vytvorenie priestoru pre diskusiu o slovenských postojoch k ďalšiemu rozvoju spoločnej energetickej politiky EÚ bolo druhým hlavným cieľom konferencie.

Cieľom tejto správy nie je popis alebo reprodukcia prednesených príspevkov, ktoré zazneli v jednotlivých paneloch konferencie. Príspevky prednesené na konferencii sú k dispozícii na webovej stránke Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku.² Vychádzajúc z prednesených príspevkov a diskusie Vám predkladáme túto analytickú správu, ktorá mapuje hlavné body, argumenty, postrehy, podnety, ale i otázky, ktoré sa týkajú stratégie energetickej bezpečnosti SR a ďalšieho rozvoja spoločnej energetickej politiky EÚ z pohľadu záujmov SR.

1. Informácia o obsahu rokovania konferencie

Program konferencie bol rozdelený do štyroch panelov:

Prvý panel *„Energetická bezpečnosť: politika EÚ a stratégia pre Slovensko“* bol venovaný porovnaniu energetickej politiky EÚ a politík členských krajín EÚ na príklade Slovenska a Českej republiky. Cieľom panela bolo zodpovedať na otázky týkajúce sa súladu, resp. naopak, nesúladu národných energetických politík členských krajín EÚ, vyhodnotiť vplyv Spoločnej energetickej politiky EÚ na národné energetické politiky členských krajín, vrátane určenia agendy, ktorú je lepšie a vhodnejšie rozvíjať spoločne na úrovni EÚ a naopak, agendy, ktorú je lepšie a vhodnejšie riešiť na úrovni členských krajín. Hlavné príspevky v paneli predniesli štátny tajomník MH SR *Peter Žiga*, ktorý prezentoval Stratégiu energetickej bezpečnosti SR, *Roman Schönwiesner* zo Zastúpenia Európskej komisie predstavil súčasný stav a smerovanie Spoločnej energetickej politiky na úrovni EÚ a veľvyslanec s osobitným poslaním *Václav Bartuška* prezentoval pohľad z Českej republiky. Diskusiu moderoval veľvyslanec *Jaroslav Chlebo*, riaditeľ Odboru medzinárodnej hospodárskej spolupráce Ministerstva zahraničných vecí SR.

Ďalšie tri panely konferencie boli obsahovo prispôsobené trom pilierom Spoločnej energetickej politiky EÚ: udržateľný hospodársky rozvoj a klimatické zmeny, bezpečnosť vonkajších dodávok a rozvoj vnútorného trhu. Cieľom rokovania konferencie bolo zmapovať situáciu Slovenska, inými slovami, kde sa SR nachádza a zároveň zistiť kam smeruje v každom z uvedených troch pilierov energetickej politiky EÚ.

Druhý panel *„Udržateľný hospodársky rozvoj a klimatické zmeny“* sa zaoberal vyhlídkami slovenskej ekonomiky a diskusiou o energetickom mixe, ktorý SR potrebuje pre zabezpečenie trvalého a udržateľného hospodárskeho rastu. Ťažisko diskusie spočívalo na hľadaní súvislosti medzi hospodárskym rozvojom/rastom SR a potrebou, resp. spotrebou

² <http://www.sfpa.sk/dok/energetika-14nov2007BA>

energie na hospodársky rozvoj SR. Pričom nezanedbateľnou súčasťou tejto diskusie je vplyv opatrení EÚ súvisiacich s bojom proti klimatickým zmenám, najmä stanovenie cieľa o znížení spotreby primárnych energetických zdrojov o 20 % do roku 2020. Panel sa ďalej venoval diskusií o krokoch, ktoré je nevyhnutné podniknúť v podmienkach SR s cieľom znížiť energetickú náročnosť ekonomiky, znížiť spotrebu uhl'ovodíkových zdrojov energie a hodnoteniu perspektív pre zvyšovanie spotreby neuhl'ovodíkových a obnoviteľných zdrojov energie. Hlavné príspevky v paneli predniesli *Ján Petrovič*, riaditeľ Odboru energetickej politiky MH SR, *Vladimír Benč*, vedúci pracovník Výskumného centra SFPA a *prof. Miroslav Zeman* z Technologickej univerzity v Delft (Holandsko). Diskusiu moderoval *Anton Marcinčin*, ekonóm Svetovej banky pre Slovensko.

Tretí panel „*Spoločná vonkajšia energetická politika EÚ a bezpečnosť dodávok*“ sa zaoberal bezpečnosťou dodávok uhl'ovodíkových zdrojov - ropy a zemného plynu pre potreby Slovenskej republiky a EÚ v kontexte rozvoja spoločnej vonkajšej energetickej politiky EÚ, možnostiam diverzifikácie zdrojov a trás dodávok týchto surovín pre potreby SR i EÚ a v neposlednej miere, vyhl'adkam na udržanie pozície Slovenskej republiky ako strategicky významnej tranzitnej krajiny ropy a zemného plynu pre potreby EÚ. Hlavné príspevky v paneli predniesli *Marián Jusko*, predseda predstavenstva Slovnaft, a.s., *Philippe Boucly*, predseda predstavenstva SPP, a.s., *Martin Zlocha*, riaditeľ pre prevádzku, Transpetrol, a.s. a *Ján Klepáč*, výkonný riaditeľ Slovenského plynárenského a naftového zväzu. Diskusiu moderoval *Alexander Duleba*, riaditeľ Výskumného centra SFPA.

Štvrtý panel „*Konkurencieschopnosť a vnútorný trh*“ bol venovaný diskusií o vplyvu rozvoja vnútorného trhu s elektrickou energiou a zemným plynom v rámci EÚ na podnikanie a trh s týmito komoditami na Slovensku. Cieľom diskusie bolo posúdiť predpoklady pre ďalší rozvoj spoločného regulačného rámca pre sieťové odvetvia v rámci EÚ a v členských krajinách s dôrazom na situáciu na Slovensku, ďalej analyzovať záujmy aktérov na trhu - dodávateľov a odberateľov, možnosti pre vytváranie lepších podnikateľských podmienok, posilnenie konkurencieschopnosti na trhu a zhodnoteniu úloh regulačných úradov, vrátane rozsahu regulácie trhu so zemným plynom a elektrickou energiou na úrovni EÚ a na úrovni členských krajín. Hlavné príspevky v paneli predniesli *Jozef Holjenčík*, predseda Rady pre reguláciu ÚRSO, *Christophe Poillion*, člen predstavenstva, SPP - preprava, a.s. a *Ivan Karovič*, riaditeľ divízie distribúcie elektrickej energie, Západoslovenská energetika, a.s. So záverečným slovom vystúpil *Roland Kobia* z kabinetu komisára pre energetiku Európskej komisie, ktorý značnú časť svojho vystúpenia venoval ďalším krokom EK v oblasti rozvoja jednotného energetického trhu EÚ. Diskusiu moderoval *Maroš Kondrót*, poslanec Národnej rady SR a predseda Hospodárskeho výboru NR SR.

Ďalšia časť tejto správy obsahuje súhrn hlavných odporúčaní, ktoré zazneli počas rokovania konferencie vo vzťahu k návrhu Stratégie energetickej bezpečnosti SR a ďalšiemu rozvoju Spoločnej energetickej politiky EÚ.

2. Súhrn odporúčaní a pripomienok

2.1. Stratégia energetickej bezpečnosti SR

Cieľom Stratégie energetickej bezpečnosti SR s výhľadom do roku 2030, ktorú vypracovalo Ministerstvo hospodárstva SR, je zabezpečenie sebestačnosti Slovenska vo výrobe elektriny, optimálnej cenovej politiky, proexportnej schopnosti SR, posilnenie pozície tranzitnej krajiny na trhu s elektrinou, plynom a ropou a spoľahlivé zásobovanie tepelnou energiou a inými energonosičmi. Účastníci konferencie ocenili kvalitu vypracovaného

materiálu, ktorý podáva komplexnú správu o stave energetiky SR, pomenúva problémy, ktoré je potrebné riešiť a zároveň stanovuje ciele pre ďalšiu politiku vlády.

Počas rokovania konferencie však zaznelo niekoľko pripomienok, návrhov, resp. upozornení na niektoré súvislosti stratégie energetickej bezpečnosti Slovenska, ktoré v návrhu stratégie nie sú dostatočne zohľadnené. Pripomienky je možné rozdeliť do dvoch skupín: prvú skupinu tvoria pripomienky všeobecnejšieho charakteru, ktoré sa týkajú najmä metodológie a spôsobu spracovania stratégie a druhú skupinu, niektoré vecné pripomienky k jednotlivým častiam stratégie.

- ✓ Stratégia energetickej bezpečnosti SR definuje 13 priorít, ktoré v najbližších rokoch predpokladajú realizáciu 28 projektov s investíciami vo výške 464 miliárd Sk. Text vládneho návrhu predpokladá, že investície do navrhovaných projektov sa zrealizujú za priamej účasti súkromných investorov a v niektorých odôvodnených prípadoch aj formou súkromného a verejného partnerstva. Keďže všetky navrhované projekty sú odôvodnené prípady, pretože ich realizácia, podľa stratégie, znamená zvýšenie energetickej bezpečnosti Slovenska, ktorá je zasa neoddeliteľnou súčasťou národnej bezpečnosti, stratégia nedefinuje úplne jasne a jednoznačne zodpovednosť a finančnú účasť štátu. Inými slovami, stratégia nedefinuje, ktoré z navrhovaných projektov sú v najvyššom verejnom záujme, t.j. v záujme národnej bezpečnosti SR a preto musia byť zrealizované bez ohľadu na záujem alebo spoluúčasť súkromného sektora. Partnerstvo verejného a súkromného sektora pri realizácii projektov, ktoré predpokladá stratégia, je veľmi dôležité, avšak národná bezpečnosť SR nemôže závisieť od toho, či sa ho podarí alebo nepodarí dosiahnuť vo všetkých prípadoch. Štát, reprezentovaný vládou, je garantom národnej bezpečnosti a preto musí urobiť kroky, ktoré nemôže – vo verejnom záujme – urobiť nikto iný.
- ✓ V stratégii chýba čitateľná deliaca línia medzi plánom na rozvoj energetického sektora na Slovensku a úrovňou energetickej bezpečnosti. Jedno s druhým bezprostredne súvisí, avšak medzi rozvojom energetiky ako veľmi významným, ale predsa len jedným z viacerých sektorov národného hospodárstva, a politikou energetickej bezpečnosti je zásadný rozdiel. V užšom zmysle energetická bezpečnosť krajiny znamená predovšetkým spoľahlivé zabezpečenie dodávok energie a bezprostredne sa to týka najmä strategickej infraštruktúry ich dopravy, ktorou tá alebo iná krajina disponuje pre prípad krízových situácií. Konkrétne, výstavba ropovodného prepojenia Ingolstadt – Kralupy nad Vltavou – Litvínov, ktoré financovala česká vláda (12 miliárd Kč) s cieľom diverzifikovať trasy pre dodávky ropy do Českej republiky, je príkladom rozhodnutia štátu vo verejnom záujme – zvýšenie energetickej bezpečnosti krajiny, napriek tomu, že ropovod sa využíva v súčasnosti iba zhruba na 20 % a je z hľadiska hospodárskej efektívnosti stratový. Nie je možné očakávať, že súkromný sektor bude realizovať neziskové aktivity, ktoré sú vo verejnom záujme. V stratégii energetickej bezpečnosti SR chýba jasné pomenovanie projektov, ktoré sú v najvyššom záujme energetickej bezpečnosti SR a preto sú predmetom bezpečnostnej politiky štátu, vrátane pripravenosti vlády a občanov zdieľať súvisiace náklady.
- ✓ Stratégia energetickej bezpečnosti SR je vypracovaná na obdobie do roku 2030. Projekcia spotreby energie z hľadiska dlhodobého rozvoja slovenskej ekonomiky vychádza z údajov rastu HDP a spotreby energie podľa jednotlivých druhov energie za posledných niekoľko rokov, čo predstavuje veľké riziko z hľadiska projekcie reálnej budúcej spotreby. V stratégii chýba analýza dlhodobého rozvoja slovenskej ekonomiky a spotreby energie aspoň v troch základných scenároch: základný, optimistický a pesimistický. Odhad spotreby energie bude iný, ak budeme vychádzať z optimistického scenára, t.j. že slovenská ekonomika si počas najbližších 23 rokov udrží hospodársky rast na priemernej

úrovni zhruba 4-5 % HDP. Iný zasa bude, ak budeme vychádzať z nižších odhadov hospodárskeho rastu. Zároveň, odhad vývinu HDP je iba jedna z mnohých premenných, ktoré je pri projekcii spotreby energie nevyhnutné zobrat' do úvahy (napr. vývin štruktúry ekonomiky, resp. predikcia vývinu na strane hlavných odberateľov – kto na Slovensku a akú energiu bude potrebovať, vývin cenových relácií na jednotlivé energonosiče, vývin energetickej efektívnosti, demografický vývin a mnohé ďalšie). Každá z týchto premenných môže zásadným spôsobom zmeniť predikciu spotreby energie, vrátane štruktúry potrebného energetického mixu v budúcnosti. Takáto komplexná predikcia základných scenárov potreby/resp. spotreby energie v SR s výhľadom na najbližších 20 rokov v stratégii chýba.

- ✓ V konečnom dôsledku rozhodnutie o úrovni energetickej bezpečnosti krajiny, t.j. scenára minimálnej úrovne zabezpečenia krajiny nevyhnutným množstvom energie, vrátane štruktúry energonosičov, ktoré zaručí udržateľný hospodársky a sociálny rozvoj krajiny, musí byť politickým rozhodnutím vlády. Avšak stanovenie tejto „minimalistickej“ úrovne/bezpečnostného scenára je veľmi dôležité pre jasné definovanie rozsahu rozhodovania o energetickej bezpečnosti krajiny v zmysle koľko a akej energie bude potrebné zabezpečiť, ako a či ju vyrobiť doma, alebo či a ako ju doviesť zo zahraničia. Pozitívny vývin nad rámec tohto minimalistického „bezpečnostného“ scenára potreby energie (vyšší rast HDP, lepšie ceny na energonosiče, zvyšovanie energetickej efektívnosti a pod.) je otázkou hospodárskeho rozvoja a hospodárskej politiky vlády, nie otázkou energetickej bezpečnosti a bezpečnostnej politiky štátu. Stratégia nerozlišuje dosť jasne a jednoznačne medzi úrovňou rozvoja energetického sektora/hospodárskou politikou a energetickou bezpečnosťou Slovenska/bezpečnostnou politikou.
- ✓ Viacerí účastníci konferencie vo svojich vystúpeniach upozornili na málo ambiciózne zámery, ktoré sa týkajú podpory využívania obnoviteľných zdrojov energie (OZE) v SR. Podľa stratégie najväčší podiel investícií- 44 % z 464 miliárd Sk, ktoré sa predpokladá investovať do energetických projektov, by mal smerovať do OZE. Avšak v zozname 28 navrhovaných projektov sa nachádza iba 7 projektov týkajúcich sa rekonštrukcie elektrární alebo výstavby nových vodných elektrární, kde je možné predpokladať využitie OZE, predovšetkým vodnej energie. Odhadované náklady na týchto 7 projektov však zďaleka netvorí 44 % celkových odhadovaných investičných nákladov do roku 2030 ako uvádza stratégia. Zo stratégie a zoznamu projektov vyplýva, že prioritou energetickej bezpečnosti SR je výstavba nových kapacít na výrobu elektrickej energie, najmä jadrových blokov (dostavba 3. a 4. bloku JE Mochovce a v budúcnosti JE V3 Jaslovské Bohunice a JE Kecerovce), prepojenie elektrizačných sústav, plynových a ropovodných sietí a výstavba podzemných zásobníkov zemného plynu. Medzi navrhovanými projektmi chýbajú také, ktoré by boli vyslovene zamerané na podporu technologického rozvoja a využívania neuhl'ovodíkových, nejadrových zdrojov energie a zvyšovanie energetickej efektívnosti i úspornosti na strane spotreby.
- ✓ Diskusia týkajúca sa bezpečnosti dodávok ropy a zemného plynu poukázala na niektoré súvislosti a skutočnosti, ktoré majú strategický význam pre energetickú bezpečnosť Slovenska. Viaceré sú reflektované v textovej časti návrhu stratégie, avšak chýbajú v zozname predpokladaných prioritných projektov, ktoré by sa mali realizovať do roku 2030. V prípade ropy ide najmä o dobudovanie zásobníkov pre strategické zásoby ropy a ropných produktov v súlade s normami EÚ a Medzinárodnej energetickej agentúry, rozšírenie prepravnej kapacity ropovodu Adria a zvýšenie technologickej kapacity ropovodu Družba, ktorá by umožnila i prepravu kaspickej ropy. Životnosť súčasných ruských nálezísk, na ktoré je napojený ropovod Družba je zhruba 20 rokov, nové náleziská budú napojené na nové trasy prepravy. Projekty, ktoré umožnia napojiť SR na nové zdroje

i trasy dodávok z Ruska, strednej Ázie, Blízkeho východu, Afriky a pod. by mali byť súčasťou stratégie energetickej bezpečnosti SR a mali by byť zaradené medzi prioritné projekty. V prípade diverzifikácie zdrojov dodávok zemného plynu strategický význam pre energetickú bezpečnosť Slovenska má sprevádzkovanie terminálov na skvapalnený plyn (LNG terminálov) na adriatickom pobreží a na poľskom pobreží Baltického mora, vrátane výstavby severo-južného plynovodu, ktorý by prepojil severnú a južnú Európu cez územie krajín Vyšehradskej štvorky. Bezpečnosť zásobovania ropou i zemným plynom predstavuje významnú agendu pre medzinárodnú spoluprácu v regióne strednej Európy a kroky, ktoré Slovensko chce v tomto smere podniknúť by mali byť súčasťou stratégie energetickej bezpečnosti.

2.2. Ďalší rozvoj spoločnej energetickej politiky EÚ

Hlavné pripomienky a návrhy, ktoré zazneli počas rokovania konferencie v súvislosti s ďalším rozvojom spoločnej energetickej politiky EÚ z pohľadu záujmov SR je možné rozdeliť do troch základných tematických skupín podľa troch pilierov energetickej politiky EÚ: bezpečnosť dodávok a vonkajšia energetická politika EÚ, udržateľný hospodársky rozvoj a boj proti klimatickým zmenám, a nakoniec rozvoj jednotného trhu s elektrickou energiou a zemným plynom.

Bezpečnosť dodávok a vonkajšia energetická politika EÚ

- ✓ O energetickej bezpečnosti sa v súčasnosti v rámci EÚ uvažuje najmä v kontexte „bezpečnosti spotrebiteľa“. Každá krajina prípadne zoskupenia krajín vrátane EÚ rozvíjajú politiku energetickej bezpečnosti najmä z hľadiska zaistenia prístupu k energetickým zdrojom pre vlastnú potrebu, čo je úplne prirodzené a pochopiteľné. Globálny uhol pohľadu si však vyžaduje zmenu v súčasnom „energetickom myslení“. Je potrebné posunúť diskusiu a chápanie energetickej bezpečnosti trochu ďalej a uvažovať o nej ako o koncepte stojacom na troch pilieroch: bezpečnosť pre spotrebiteľa – bezpečnosť pre producenta – a bezpečnosť pre tranzitné krajiny. Pre rozvoj účinnej medzinárodnej spolupráce potrebujeme prekonať „spotrebiteľský“ koncept energetickej bezpečnosti a zamyslieť sa i nad bezpečnosťou producentov, ktorí potrebujú dlhodobú „bezpečnosť trhov“ a tranzitné krajiny, ktoré potrebujú mať jasnú a dlhodobú perspektívu pre poskytovanie tranzitných služieb. Za predpokladu, že budeme schopní zmeniť myslenie o energetickej bezpečnosti, budeme schopní skôr dosiahnuť i väčšiu medzinárodnú bezpečnosť pre všetkých. Pre Slovensko ako strategickú tranzitnú krajinu pre prepravu ropy a zemného plynu z Ruska na trhy EÚ, je takáto zmena myslenia o energetickej bezpečnosti veľmi dôležitá, rovnako ako i reálne kroky EÚ smerujúce k etablovaniu novej architektúry energetickej bezpečnosti Európy postavenej na báze partnerstva EÚ s Ruskom, Ukrajinou a Bieloruskom.
- ✓ Politika EÚ k susedným regiónom, ktoré majú strategický význam pre dodávky primárnych energetických zdrojov – východná Európa, stredná Ázia a kaspický región, Blízky východ, južné Stredomorie a Afrika - by mala byť postavená na prekonaní „spotrebiteľského konceptu energetickej bezpečnosti“. EÚ musí byť schopná ponúknuť krajinám producentom a tranzitným krajinám skutočné energetické partnerstvo pre hospodársky rozvoj. EÚ je a zostane najväčším spotrebným energetickým trhom na svete i v najbližších desaťročiach, čo predstavuje záruku dlhodobej obchodnej stability i hospodárskeho rozvoja pre producentov i tranzitné krajiny v jej susedstve. Je potrebné, aby EÚ bola schopná transformovať svoju spotrebiteľskú silu na vonkajšiu silu vo vzťahoch s krajinami, ktoré sú pre Úniu dôležitými energetickými partnermi. Dozrel čas na transformáciu energetických dialógov EÚ s Ruskom, krajinami OPEC, východnej

Európy, strednej Ázie, Stredomoria i sub-saharskej Afriky na reálne energetické partnerstvá pre udržateľný hospodársky rozvoj, ktoré budú zohľadňovať dlhodobé záujmy EÚ ako spotrebiteľa, i dlhodobé záujmy partnerských krajín - producentov i krajín, ktoré sú kľúčové pre tranzit energetických surovín. Cestou budovania strategických energetických partnerstiev so starými i novými producentmi by sa EÚ mala snažiť eliminovať riziko nedostatku ropy na svetovom trhu v budúcnosti. Dlhodobé strategické partnerstvá medzi spotrebiteľmi a najmä novými hráčmi na svetovom energetickom trhu – novými producentmi - sa stávajú súčasťou architektúry medzinárodnej energetickej diplomacie, svedectvom je napr. politika Číny v Afrike (Sudán, Angola).

Udržateľný hospodársky rozvoj a boj proti klimatickým zmenám

- ✓ Diskusia na konferencii potvrdila, že na Slovensku existuje väčšinový názor, týkajúci sa významu a ďalšieho rozvoja jadrovej energetiky. Slovensko patrí k tým členským krajinám EÚ, ktoré vidia pozitívne rozvoj jadrovej energie, čo našlo vyjadrenie i v návrhu stratégie energetickej bezpečnosti SR. Spolu s Českou republikou sa SR stala spoluorganizátorom Európskeho jadrového fóra, ktoré sa prvýkrát zišlo v Bratislave na konci novembra 2007. Na konferencii viacero vystupujúcich poukázalo na to, že jadrová energetika má svoju budúcnosť i v rámci EÚ a najmä v kontexte boja proti klimatickým zmenám, keďže jadrová energetika patrí k najčistejším zdrojom energie a nové technológie umožnia bezpečné a finančne nenáročné uskladňovanie i ďalšie využitie vyhoreteho paliva. Dosiahnutie pozitívneho prístupu v rámci EÚ v otázke ďalšieho rozvoja jadrovej energetiky je v súlade so záujmom SR a bude jednou z priorit energetickej politiky SR v medzinárodnom kontexte.
- ✓ EÚ si kladie ambiciózne ciele z hľadiska investícií do rozvoja využívania OZE a nových neuhlíkových technológií, ktoré majú znížiť závislosť Únie na spotrebe a dovoze fosílnych palív. Stále však zostáva paradoxom skutočnosť, že krajiny Únie zaplatia týždenne viac za dovážanú ropu, než ročne investujú do vývinu nových technológií a využívania OZE. Rozvoj dopravy a automobilového priemyslu, vrátane predpokladanej rastúcej spotreby pohonných hmôt je kľúčovým sektorom z hľadiska budúcej spotreby ropy a ropných produktov v EÚ. Kritický význam preto majú investície do vývinu technológií výroby 2. a 3. generácie biopalív. Najväčšie riziká zvyšovania podielu biokomponentov pri výrobe pohonných hmôt sú: ich nízka energetická hodnota, malý alebo takmer žiadny príspevok k znižovaniu emisií skleníkových plynov, rastúca konkurencia pri využívaní pôdy na výrobu potravín resp. biokomponentov, vysoká cena a subsídie, tlak na odlesňovanie pôdy v krajinách, ktoré sa zamerávajú na výrobu plodín pre biokomponenty, vznik novej závislosti EÚ na krajinách, ktoré majú dostatok poľnohospodárskej pôdy a pod. Viacerí účastníci konferencie upozornili na to, že stále neexistuje zhoda pri hodnotení efektívnosti využívania biopalív (napr. štúdiá Svetovej banky) a skutočnosť, že EÚ nemá dostatok poľnohospodárskej pôdy na to, aby domáca produkcia (t.j. v rámci EÚ) mohla stačiť na naplnenie cieľov EÚ z hľadiska podielu biokomponentov na jednotke vyrobeného motorového paliva.

Rozvoj vnútorného trhu s elektrickou energiou a zemným plynom

- ✓ Hlavnou témou štvrtého panelu konferencie bola diskusia o 3. liberalizačnom balíčku Európskej komisie z 19. septembra 2007. Účastníci konferencie sa zhodli na kritickom hodnotení obsahu navrhovaných opatrení i postupe, aký Komisia zvolila pri rozvoji vnútorného trhu s elektrickou energiou a zemným plynom. Predovšetkým viacerí

diskutujúci poukázali na skutočnosť, že je ťažko pochopiteľné, prečo Komisia prišla s novým liberalizačným balíčkom v situácii, keď ešte nie sú realizované opatrenia z 2. balíčka. Obchod s elektrickou energiou i zemným plynom predpokladá dlhodobé investície, ktoré je možné plánovať a realizovať iba za predpokladu stabilných pravidiel, ktoré určujú podmienky na trhu. Nové členské krajiny iba nedávno implementovali liberalizačné opatrenia a uplynulo ešte málo času na to, aby bolo možné zodpovedne vyhodnotiť dôsledky týchto opatrení a urobiť závery pre ďalší postup. Častá zmena pravidiel vyvoláva neistotu na trhu, sťažuje postavenie aktérov a ich podnikanie a v konečnom dôsledku negatívne ovplyvňuje spotrebiteľov. Pripomienky, ktoré zazneli v diskusii je možné rozdeliť do dvoch skupín: 1) pripomienky všeobecného charakteru, týkajúce sa ďalšieho rozvoja vnútorného trhu s elektrickou energiou a zemným plynom v rámci EÚ; a 2) pripomienky k obsahu liberalizačných opatrení Komisie (najmä čo sa týka vlastníckeho „unbundlingu“ a zriadenia európskej regulačnej agentúry).

- ✓ Podľa viacerých účastníkov diskusie, elektrická energia a zemný plyn predstavujú dve rôzne komodity, ktoré majú svoje špecifiká a preto je otázne, či je správne uplatňovať rovnaké pravidlá na rozvoj trhu s jednou i druhou komoditou v podmienkach EÚ. Hlavný rozdiel spočíva v tom, že zatiaľ čo elektrická energia sa vyrába na území Únie, zemný plyn sa najmä dováža z nečlenských krajín Únie. Štruktúra tvorby ceny elektrickej energie a plynu sa v podmienkach SR diametrálne odlišuje, keďže viac než polovica ceny plynu (podľa údajov SPP, a.s. až 70 % a podľa údajov ÚRSO 58 %) tvorí nákupná cena plynu, ktorá závisí od vonkajšieho prostredia (situácia na svetovom trhu a dohoda s producentom plynu) a nie od vnútorného prostredia/trhu v rámci EÚ. Regulačné opatrenia v rámci EÚ (napr. vlastnícky „unbundling“) oslabujú európske plynárenské spoločnosti, ktorých partnermi/producentmi dovážaného plynu sú vo väčšine prípadov veľké štátne monopoly kontrolujúce výrobu a obchod s plynom.
- ✓ Pri ďalšom rozvoji vnútorného trhu s plynom by sa EÚ mala zamerať na nasledujúce tri priority: 1) poskytnúť lepšie garancie pre operátorov sietí, 2) vytvárať priaznivejšie prostredie pre dlhodobé investície, a najmä 3) posilniť vnútorný trh cez jeho integráciu v rámci EÚ. Predpokladom vytvorenia vnútorného trhu s plynom v EÚ je prepojenie plynárenských sietí a prekonanie súčasného rozdelenia EÚ na tri hlavné regióny z hľadiska obchodu s plynom: severozápadná Európa (bohatá sieť LNG terminálov umožňuje diverzifikovať zdroje dodávok plynu a reálnu konkurenciu medzi dodávateľmi), a dva regióny, ktoré sú závislé od dodávok monopolných dodávateľov - juhozápadná Európa (dodávky zo severnej Afriky, najmä Alžírsko) a stredná Európa (dodávky z Ruskej federácie). Prepojenie plynárenských sietí v rámci EÚ a výstavba chýbajúcej infraštruktúry (potrebné investície vo výške zhruba 200 miliárd EUR) by mala byť prioritou EÚ pri rozvoji vnútorného trhu so zemným plynom.
- ✓ Čo sa týka hodnotenia opatrení z 3. liberalizačného balíčka Komisie, diskusia na konferencii ukázala prevažne pozitívne hodnotenie návrhu na posilnenie právomocí a nezávislosti národných regulačných úradov v členských krajinách EÚ, menej už návrhu na zriadenie mechanizmu na kontrolu zahraničných investícií, ktorý by znemožnil majetkový vstup dodávateľov zemného plynu z nečlenských krajín na vnútorný distribučný trh EÚ. Najviac kritických hodnotení zaznelo v súvislosti s vlastníckym unbundlingom a návrhom na zriadenie európskej regulačnej agentúry.
- ✓ Účastníci konferencie sa v prevažnej väčšine zhodli na názore, že skúsenosti SR z implementácie unbundlingu k 1. júlu 2007 nie sú pozitívne: 1) unbundling neovplyvnil dominantné postavenie výrobcov elektrickej energie a zemného plynu, a 2) v konečnom dôsledku viedol k zvýšeniu cien pre spotrebiteľov. Unbundling spôsobil zvýšenie administratívnych nákladov pre aktérov na trhu, zníženie efektívnosti riadenia v dôsledku

rozdrobenia vlastníctva a ukázalo sa, že spôsobuje problémy pri zosúladovaní strategických zámerov novovzniknutých subjektov i problémy v komunikácii medzi vlastníkmi a prevádzkovateľmi sietí. Podľa názoru viacerých účastníkov konferencie, v rámci EÚ unbundling nepodporuje integráciu národných trhov so zemným plynom (rozdielne národné štandardy, nedostatočná spolupráca medzi národnými operátormi) a oslabuje postavenie veľkých európskych spoločností vis a vis producentom a hlavným dodávateľom zemného plynu z nečlenských krajín EÚ (veľké štátne monopoly), ale i plynárenským spoločnostiam z Ázie a USA na svetovom trhu. V diskusii zazneli i návrhy, že problémy, ktoré prináša unbundling by bolo vhodné riešiť prostredníctvom zriadenia nezávislého prevádzkovateľa siete alebo tiež prostredníctvom tzv. „regulovaného unbundlingu“.

- ✓ V otázke zriadenia európskej regulačnej agentúry sa účastníci konferencie zhodli na tom, že agentúra by v žiadnom prípade nemala mať rozhodovacie právomoci. Mala by byť koordináčnym pracoviskom, ktorého poslaním by bolo vypracúvanie a navrhovanie jednotných noriem pre reguláciu sieťových odvetví v rámci EÚ a poskytovanie konzultačných služieb pre národné regulačné úrady v členských krajinách. Zaznel i zaujímavý návrh na zváženie možnosti zriadenia regionálnych pracovísk agentúry, ktoré by združovali členské krajiny s prepojenými sieťami, napr. v rámci Vyšehradskej štvorky.